

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף לב

(בעמוד הקודם)

משנה: זה בא בחביתו: בעל קורה ובעל חבית שהלכו ברחוב והתנגשו זה בזה ונשברה החבית - בעל הקורה פטור משום שלשניהם יש רשות ללכת ברחוב.

היה בעל הקורה ראשון: הוא הלך ראשון ומאחוריו הלך בעל החבית, ובעל החבית נתקע בקורה ונשברה חביתו - בעל הקורה פטור, משום שהוא הלך כדרכו ובעל החבית מיהר ללכת ונתקע בו. אבל אם עצר בעל הקורה באמצע הדרך ונתקע בו בעל החבית מאחורה - הוא חייב. [בדף הקודם ביארה הגמרא שדוקא כשבעל הקורה עצר כדי לנוח שזהו דבר משונה הוא חייב, אבל אם עצר כדי 'לכתף' - לסדר את המשא שעל כתפו פטור]. אמנם אם בעל הקורה שעמד לנוח הזהיר את בעל החבית ואמר לו לעצור אך הוא לא עצר - הוא פטור.

היה בעל חבית ראשון וכו': בעל החבית הלך ראשון ובעל הקורה הלך מאחוריו. אם נתקל בו בעל הקורה מאחורה - בעל הקורה חייב, ואם עצר בעל החבית - בעל הקורה פטור. ואם אמר בעל החבית לבעל הקורה לעצור - בעל הקורה חייב.

גמרא: המזיק את אשתו בתשמיש המיטה: האם הוא פטור כיון שיש לו רשות לשמש עימה, או שהוא חייב כי היה עליו לעיין במעשיו ולהיזהר שלא יזיק אותה.

א"ל תניתוה: למדנו את הדין הזה במשנתנו: בעל קורה ובעל חבית שהתנגשו ונשברה החבית - בעל הקורה פטור משום שלשניהם יש רשות ללכת ברחוב. ואם כן גם כאן הבעל צריך להיות פטור כי היתה לו רשות לבעול.

אמר רבא: לא! הבעל חייב. קל וחומר מרוצח בשגגה, שנכנס ליער וחסב עצים ונפל הגרזן והרג את חבירו שעמד שם - שהוא חייב גלות. והרי יער הוא מקום שיש רשות לכל אחד להיכנס ואין צורך לבקש את הסכמת חבירו להיכנס לשם, ובכל אופן כשנכנס ליער היה עליו להיזהר כאילו הוא נכנס לרשות חבירו, וכשלא נזהר

והרג את חבירו הוא חייב גלות. קל וחומר לבעל שצריך את הסכמת אשתו לתשמיש, שאם הזיק אותה חייב.

אלא הא קתני: אלא קשה מהמשנה שלנו שבעל הקורה פטור כי 'לזה רשות להלך ולזה רשות להלך!' והתשובה: בחבית וקורה שניהם עושים מעשה - שניהם הולכים ברחוב זה לקראת זה, ונמצא שגם בעל החבית סייע בשבירה שלה, ולכן בעל הקורה פטור. אבל כאן רק הבעל עושה את המעשה ולכן אם הזיק את אשתו חייב.

קושיא: והיא לא? והכתיב ונכרתו וכו': הרי התורה חייבה על ביאת איסור גם את הנואפת, ולומדים זאת מכך שהתורה אומרת שהנפשות 'עושות' את הניאוף בלשון רבים. מוכח שגם האשה עושה מעשה כלומר משתתפת במעשה הביאה!

תירוץ: הנאה אית להו וכו': הנאה יש לשניהם, ולכן התורה מענישה גם את האישה על הניאוף, אבל את המעשה בפועל - עושה רק האיש.

*

אמר ריש לקיש שתי פרות ברה"ר: אם בעטה הפרה המהלכת בפרה הרבוצה - הבעלים שלה פטור, אבל אם בעטה הפרה הרבוצה במהלכת - הבעלים שלה חייב, מדין 'קרן' ברה"ר. [כי בעיטה היא תולדה של קרן. אבל כשבעטה המהלכת פטור, משום שרביצה ברה"ר היא דבר משונה ולכן כשהפרה המהלכת עשתה דבר משונה (בעיטה) בדבר המשונה - פטור כי 'כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור'].]

לימא מסייע ליה: נביא ראייה לדינו של ריש לקיש ממשנתנו: היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון, ועמד בעל קורה ונתקע בו בעל החבית - בעל הקורה חייב.

בעל הקורה שעצר דומה לפרה רבוצה שנשכבה באמצע הדרך. כמו שבעל הקורה חייב על מה שהחבית נתקעה בקורה שלו, כך בעל הפרה הרבוצה חייב על הבעיטה שבעטה הרבוצה במהלכת.

קושיא: ותסברא הא סייעי בעיא: האם אתה סובר שהדין הזה צריך סיוע? הרי פשוט שהרבוצה שבעטה במהלכת חייבת.

אלא מקשה נמי קשיא: ולא רק שלא צריך את הסיוע שהבאת, אלא עוד יש קושיא ממה שהבאת!

כי מדברי ריש לקיש מדוייק שדוקא כשהרבוצה בעטה במהלכת היא חייבת, אבל אם היא לא בעטה אלא המהלכת נתקעה בה וניזוקה - הרבוצה פטורה. ואילו במשנה כתוב שאם ניזוק בעל החבית בקורה חייב בעל הקורה אפילו שבעל החבית נתקע בו.

תירוץ: **מתניתין דפסקה לאורחא כשלדא**: המשנה מדברת במקרה שבעל הקורה חסם את כל הדרך, כי הקורה היתה מונחת כנבלה המושלכת לרוחב הדרך. ומשכך לבעל החבית לא היתה שום אפשרות לעבור, ולכן בעל הקורה חייב על מה שבעל החבית נתקע בו. אבל הברייתא מדברת באופן שהבהמה הרבוצה רבצה בצד אחד של הדרך והשאירה מקום לבהמה המהלכת לעבור בצד השני, ולכן אם הבהמה המהלכת נתקלה בה - הרבוצה פטורה (ורק אם הרבוצה בעטה בה היא חייבת).

אלא סיפא דמתניתין מסייע ליה לר"ל: אלא יש להביא ראיה לדברי ריש לקיש מהסיפא של משנתנו: היה בעל החבית הולך ראשון ובעל הקורה הולך מאחוריו, אם נתקל בו בעל הקורה מאחורה - בעל הקורה חייב, ואם עצר בעל החבית - בעל הקורה פטור.

בעל החבית שנעצר דומה לבהמה רבוצה, ובעל הקורה דומה לבהמה מהלכת. כתוב במשנה שבעל הקורה שנתקל בחבית פטור. ראייה לדברי ריש לקיש שאם בעטה מהלכת ברבוצה פטורה.

דחיה: **מתניתין דכי אורחיה וכו'**: אין ראייה מהמשנה לריש לקיש. כי המשנה מדברת על בעל קורה שנתקל בחבית כשהוא הלך כדרכו ולכן הוא פטור. אבל ריש לקיש אמר שאם בעטה המהלכת ברבוצה פטורה. ומהמשנה יש ראייה רק שאם הלכה כדרכה פטורה, אבל לא אם בעטה, משום שבעל הרבוצה אומר לבעל המהלכת: יש לה רשות ללכת בדרך אבל לא לבעוט (מכיון שבעיטה היא דבר משונה).

משנה: שניים שהיו מהלכין וכו'

גמרא: רץ חייב מפני שהוא משונה: לרוץ ברה"ר זה דבר משונה ולכן הוא חייב.

ומודה איסי בערב שבת.. מפני שרץ ברשות: יתבאר בגמרא לקמן.

קושיא: **ומי אמר רבי יוחנן הכי**: האם רבי יוחנן אמר שהלכה כאיסי בן יהודה שהרץ חייב? והרי רבי יוחנן אמר שהלכה כסתם משנה, ובמשנה שלנו כתוב שרץ פטור.

תירוץ: מתניתין בערב שבת בין השמשות: במשנתנו מדובר בערב שבת בין השמשות ועל כך הרי מודה איסי שאם רץ פטור.

ממאי: מה הראיה שהמשנה מדברת בערב שבת? מכך שהמשנה כותבת 'או שהיו שניהם רצין'. והרי לאחר שהיא כתבה שאפילו אם אחד רץ הוא פטור (אפילו שהוא שינה את צורת ההליכה הרגילה ואילו חבירו הלך כדרכו), פשוט שאם שניהם רצין שניהם פטורים!

אלא כוונת המשנה כך: אחד רץ ואחד מהלך פטור - זוקא בערב שבת בין השמשות, אבל בחול חייב. אמנם אם שניהם רצין - אפילו בחול שניהם פטורים.

אמר מר: הגמרא חוזרת לבאר את דברי איסי בן יהודה מדוע בערב שבת בין השמשות הרץ פטור כי הוא 'רץ ברשות'. באיזו 'רשות'?

בואו ונצא וכו': אנו לומדים שיש מצוה לקבל את פני השבת כפני מלכה, וממילא צריך גם לרוץ כדי לטרוח ולהכין את מה שצריך כראוי, וכלומר שעצם הריצה לקראת שבת מכבדת את השבת. (על פי אור זרוע ועונג יו"ט).

משנה: המבקע עצים ברה"ר והזיק ברה"י של מישהו אחר (= כגון שעפה חתיכת עץ וכדו' והזיקה), או שביקע עצים ברה"י שלו והזיק ברה"ר, או שביקע ברה"י שלו והזיק ברה"י של מישהו אחר, חייב.

גמרא: וצריכא: המשנה הוצרכה להשמיע לנו שבכל המקרים הנ"ל חייב.

דאי תנא המבקע ברה"י והזיק ברה"ר: שאם התנא של המשנה היה משמיע לנו רק את הדין של המבקע ברה"י והזיק ברה"ר היינו חושבים שרק שם חייב לפי שברה"ר מצויים אנשים רבים והיה עליו להבחין ולהזהר, אבל המבקע ברה"ר והזיק ברה"י שלא מצויים שם רבים, אולי פטור, קמ"ל שחייב.

ואי תנא מרה"ר לרה"י: ואם הוא היה משמיע לנו רק את הדין של המבקע ברה"ר והזיק ברה"י היינו חושבים שרק שם חייב לפי שבכלל לא היתה לו רשות לבקע עצים ברה"ר, אבל המבקע ברה"י והזיק ברה"ר שהיתה לו רשות לבקע שם, אולי פטור, קמ"ל שחייב.

ואי תנא הנך תרתי: ואם הוא היה משמיע לנו רק את שני הדינים הנ"ל (= המבקע ברה"י והזיק ברה"ר, והמבקע ברה"ר והזיק ברה"י) היינו חושבים שרק בהם חייב,

לפי שהמבקע ברה"י והזיק ברה"ר היה עליו להיזהר משום שמצויים שם רבים, והמבקע ברה"ר והזיק ברה"י לא ביקע ברשות, אבל המבקע ברה"י והזיק ברה"ר שלא מצויים שם רבים וגם ביקע ברשות אולי פטור, קמ"ל שחייב.

*

ת"ר: אדם שנכנס לחנות של נגר ללא רשותו, ונתזה חתיכת עץ על פניו ומת, פטור הנגר מגלות, ואם אותו אדם נכנס ברשות ומת, חייב.

מאי חייב? מה כוונת הברייתא שאמרה 'חייב'?

א"ר יוסי בר חנינא: כוונת הברייתא שאם אותו אדם נכנס ברשות ולא מת אלא הזק, חייב הנגר לתת לו: 1. נזק 2. צער 3. ריפוי 4. שבת, לפי שהנגר פושע, אבל אינו מחוייב לתת לו בושת, משום שלא חייבים על בושת כשהזיק ללא כוונה, ואם אותו אדם מת פטור הנגר מגלות. (אבל אם נכנס ללא רשות פטור מארבעה דברים, לפי שאינו פושע, אבל חייב לשלם לו נזק, לפי שחייבים בנזק בין באונס ובין ברצון).

לפי שאינו דומה ליער: כלומר אם הוא נכנס ברשות ומת, פטור הנגר מגלות, לפי שאין זה דומה להורג את חברו ביער שעליו דיברה התורה שחייב גלות (= "וְאִשָּׁר יָבֵא אֶת רֵעֵהוּ בְיַעַר לְחַטֵּב עֵצִים וַיִּנְדְּחֶהּ יָדוֹ בַּגִּרְזָן לְכַרֵּת הָעֵץ וַיִּנְשַׁל הַבְּרָזֶל מִן הָעֵץ וַיִּמָּצֵא אֶת רֵעֵהוּ וּמָת, הוּא יָנוֹס אֶל אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחִי"), לפי שהיער הוא מקום שלכל אחד מותר להיכנס לשם, וגם להורג וגם לנהרג היה מותר להיכנס לשם, אבל זה שנכנס לחנותו של הנגר נכנס לרשות חברו, ולכן פטור הנגר מגלות.

קושיא: אמר רבא קל וחומר: ומה יער שכל אחד נכנס לשם לדעתו, כלומר שבין ההורג ובין הנהרג כל אחד מהם לא נטל רשות מחברו להיכנס לשם, ובכל זאת אנו מחשיבים זאת כאילו הנהרג נכנס ברשות חברו (= ההורג) וההורג גולה, זה שנכנס לחנותו של הנגר ברשות כל שכן שחייב הנגר גלות.

אלא אמר רבא: כוונת ר' יוסי בר חנינא שהוא פטור מגלות משום שלא די לו בעונש הקל של גלות, לפי שהוא שוגג הקרוב למזיד משום שהוא נתן לו רשות להיכנס והיה לו להיזהר ולהבחין שהוא נכנס (וגלות מכפרת רק על השוגג).

רבא מקשה על מה שאמרנו ששוגג הקרוב למזיד אינו גולה: מתיב רבא: למדנו במס' מכות - אדם שהיה חייב מלקות בבית דין, והוסיף לו השליח בית דין מכה

אחת יותר ממה שאמזוהו בית דין שהוא יכול לקבל, ומת, חייב השליח בי"ד גלות. והרי השליח בי"ד הוא שוגג הקרוב למזיד, משום שהיה עליו להעלות בדעתו שאם יוסיף לו מכה אחת יותר ממה שמסוגל לקבל הוא עלול למות, ובכל זאת כתוב שהוא גולה, נמצא ששוגג הקרוב למזיד גולה!

תירוץ: **אמר רב שימי מנהרדעא:** מדובר שהשליח בי"ד טעה במניין המלקות, והוסיף לו מכה אחת בטעות, ונמצא שהוא שוגג ולכן חייב גלות.

טפח ליה וכו': בעט רבא בסנדלו של רב שימי ואמר לו - וכי השליח בית דין סופר את מניין המלקות? והרי למדנו בכרייתא שהגדול שבדיינים קורא את הפסוק "וְהִפְלֵא יְהוָה אֶת מִכְתָּרָךְ וְאֶת מִכּוֹת זַרְעֶךָ מִכּוֹת גְּדֻלוֹת וְנִאֲמַנּוֹת וְחֻלִּים רָעִים וְנִאֲמַנִּים", והדיין השני סופר את מניין המלקות, והדיין השלישי אומר שליח בית דין 'הכהו!', וא"כ נמצא שאי אפשר לומר שהשליח בית דין טעה במניין המלקות, שהרי הוא בכלל לא סופר אותם.

אלא אמר רב שימי מנהרדעא: מדובר שהדיין עצמו טעה במניין המלקות, ונמצא שהשליח בית דין נחשב לשוגג ממש ולכן גולה.

קושיא נוספת על מה שאמרנו ששוגג הקרוב למזיד אינו גולה: מיתיבי הזורק את האבן וכו': והרי הוא שוגג הקרוב למזיד משום שהיה עליו להעלות בדעתו שברה"ר מצויים אנשים, ובכל זאת חייב גלות, נמצא ששוגג הקרוב למזיד גולה!

רב שמואל בר יצחק מתרץ: מדובר שסתר את כותלו ונפלה אבן לרה"ר והרגה, והוא שוגג ולכן גולה. דחייה: **איבעי ליה לעיוני:** היה עליו להיזהר. תירוץ: **בסותר כלילה:** מדובר שסתר את כותלו כלילה ולא הבחין. דחייה: **כלילה נמי איבעי ליה לעיוני:** גם כלילה היה עליו להיזהר.

תירוץ: **בסותר את כותלו ביום לאשפה:** באמת מדובר שסתר את כותלו ביום, אבל לא לרה"ר, אלא סתר אותו למקום האשפה.

שאלה: **האי אשפה היכי דמי וכו'?** אם מדובר שמצויים שם אנשים, הרי הוא נחשב להורג במזיד ואינו גולה, ואם לא מצויים שם אנשים הוא אנוס, שהרי לא היה עליו להעלות בדעתו שיש שם מישהו, ואינו גולה.

רב פפא מתרץ: אלא מדובר במקום שיש שם אשפה ובני אדם רגילים להתפנות שם לנקביהם בלילה ולא ביום, ולפעמים קורה שאדם מתפנה שם ביום, ולכן הסותר את כותלו לשם לא נחשב למזיד לפי שלא רגילים להתפנות שם ביום, אבל אינו אנוס לפי שקורה לפעמים שאדם מתפנה שם ביום, ולכן נחשב לשוגג וגולה.

חוזרים לדברי רבי יוסי בר חנינא:

רב פפא... מתני לה ארישא: כלומר רב פפא סבר שדברי ר"י בר חנינא נאמרו על הרישא של הברייתא הנ"ל - הנכנס לחנותו של נגר שלא ברשות וכו' פטור, ועל זה אמר ר"י בר חנינא שאם הוא ניזוק ולא מת חייב הנגר בארבעה דברים לפי שהוא פושע, שכיון שראה שהוא נכנס היה עליו להיזהר, ואם מת פטור מגלות (וכפי שהתבאר לעיל).

מאן דמתני לה וכו': הסובר שדברי ר"י בר חנינא נאמרו על הסיפא (= שנכנס ברשות ולדעת ר"י בר חנינא פטור מגלות), כל שכן שברישא (= שנכנס שלא ברשות) פטור מגלות. אבל רב פפא הסובר שדברי ר"י בר חנינא נאמרו על הרישא, הרי שרק ברישא פטור מגלות, אבל בסיפא כיון שנכנס ברשות חייב גלות.

קושיא: ומי חייב גלות? וכי הנגר חייב גלות? והרי למדנו בברייתא - מי שנכנס לחנותו של נָפֶח (= אומן של כלי ברזל) וניתז ניצוץ של אש על פניו ומת, פטור הנפח מגלות ואפילו אם הוא נכנס ברשות. וא"כ קשה מדוע לגבי נגר הוא חייב גלות.

תירוץ: הכא במאי עסקינן: מדובר כאן בתלמידו של הנפח שנכנס ומת.

קושיא: שוליא דנפחי למקטלא קאי? וכי תלמידו של הנפח מיועד למות שאתה פוטר את רבו הנפח מגלות? **תירוץ: כשרבו מסרהב וכו':** מדובר שרבו הנפח מפציר בו לצאת והוא לא יוצא. **קושיא: ומשום דרבו וכו':** וכי בגלל שרבו הפציר בו לצאת הוא מיועד למות? **תירוץ: כסבור יצא:** מדובר שרבו חשב שהוא כבר יצא ולכן לא נזהר ונמצא שהוא אנוס ולכן פטור מגלות.

קושיא: **אי הכי:** אם כן מדוע צריך להעמיד את הברייתא דווקא בתלמידו של הנפח? והרי גם אם מישהו אחר נכנס לחנותו של הנפח והוא הפציר בו לצאת וחשב שכבר יצא פטור מגלות.

תירוץ: **אחר לית ליה וכו':** אדם אחר לא מפחד מהנפח, ולכן היה על הנפח להעלות בדעתו שלא שמע בקולו ולא יצא, אבל תלמידו של הנפח מפחד ממנו, ולא היה על הנפח להעלות בדעתו שלא יצא.